

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. (030) 10163
Postgiro 58. Abonnementsprijs f 550 per jaar. Buitenland f 7,— per jaar, voor
België f 6,—. Losse nummers f 0,30. Verschijnt wekelijks.

OMDAT VADER 'T ZEGT

Nog helemaal niet zo lang geleden zei eens iemand tegen mij: „heb jij eigenlijk wel tijd voor al dat humanistische gedoe? Het bleek dat hij met deze wat wonderlijk gestelde vraag niet bedoelde dat ik mijn tijd maar liever moest gebruiken voor iets anders, maar dat hij zich afvroeg hoe ik er toe kwam nu juist aan deze, wat hij noemde „filosofische”, vrijetijdsbesteding mee te doen. Ja, zei hij, ik weet heus wel wat het Humanistische Verbond allemaal doet, ik weet wel dat er veel voor de buitenkerkelijke arbeiders wordt gedaan en dat de buitenkerkelijke militairen al lang geen geweren meer hoeven te poetsen als hun protestantse of katholieke medesoldaten naar de veldprediker of aalmoezenier gaan, en ik heb ook wel eens gehoord dat er speciale geestelijke verzorgers voor de buitenkerkelijke gevangenen zijn, maar... jij bent geen arbeider, je bent niet in dienst en je zit ook niet in de gevangenis, je bent een doodgewone huisvrouw met een gezin en zo af en toe ga je eens naar een lezing, misschien wel nuttig of misschien wel heel aardig, maar — en toen kwam het hoge woord eruit — waarom heeft dat nu eigenlijk je belangstelling, want wat heb je nou aan al je humanisme in je dagelijkse leven? En zijn antwoord lag eigenlijk al opgesloten in zijn vraag: toch zeker helemaal niets!

Voor hem, en ik dacht toch nog voor heel veel mensen, betekent het hebben van een bewust buitenkerkelijke of humanistische levensovertuiging een bepaald soort vrijetijdsbesteding. De één doet aan sport, de ander timmert en knutselt, en wij doen aan een levensovertuiging, m.a.w. we zouden het ook niet kunnen doen en het eigenlijk net zo goed kunnen laten of het vervangen door iets anders.

Ik heb me afgevraagd hoe het komt dat men tot een dergelijke uitspraak komt. Misschien is de verklaring wel heel eenvoudig: wij geloven niet aan een persoonlijke God, we gaan niet naar de kerk, we hebben geen godsdienst en dus, redeneert men, hebben wij geen levensovertuiging. Of als we er al een hebben, dan merk je daar in ieder geval

bitter weinig van, en in het dagelijkse leven doen we er toch zeker niets mee. Je kunt natuurlijk wel lid zijn van het Humanistisch Verbond; dan ga je af en toe eens naar een lezing, je luistert op zondagmorgen naar de rubriek „Geestelijk Leven”, en je bent geabonneerd op enige humanistische week- of maandbladen, maar nogmaals: wat doe je daar nu mee in het dagelijkse leven? Inderdaad, aan het Humanistisch Verbond daar kun je wat aan doen, veel of weinig, al naar gelang je er tijd voor beschikbaar hebt, maar aan je levensovertuiging, op grond waarvan je al of niet lid bent van het Verbond, daar doe je voortdurend aan, alle dagen, of je wilt of niet. Sterker nog: of je het weet of niet. Ook mijn zegsman doet daar aan en ook al die anderen; ze nemen alle dagen beslissingen en ze geven iedere dag weer opnieuw ontelbaar veel antwoorden aan hun vragende kinderen en ze doen dat vanuit een zekere instelling, een houding, een overtuiging. Ik dacht dat het zo langzamerhand wel doorgedrongen was tot de meeste mensen dat ook de humanistische mens zo'n instelling, zo'n overtuiging heeft, maar blijkbaar is het niet even duidelijk voor iedereen dat je daar ook mee leeft in je dagelijkse, alledaagse leven.

En ik geloof, dat het Humanistisch Verbond zich als een van haar belangrijkste taken heeft gesteld dit duidelijk te maken door er voortdurend op aan te dringen om werkelijk als mens een menswaardig bestaan te leven. Als mens, daar bedoel ik dan als denkend wezen, dat zich voortdurend rekenschap geeft van de dingen die hij doet of niet doet en waarom hij ze al of niet doet. Zich ook rekenschap tracht te geven van wat anderen doen en denken en waarom ze zo handelen en zo denken. Om werkelijk mens te kunnen zijn moet je je leven bewust leven en voor buitenkerkelijke mens is dat zoiets als voortdurend innerlijke verantwoording afleggen. En ik geloof dat het juist voor de huisvrouw — en daar ben ik weer terug bij mijn dagelijkse leven — bijzonder belangrijk is om bewust te leven, niet alleen omdat zij voor een groot deel ver-

een lezing voor de vara-microfoon van zondag 13 januari 1965

**lijst van
boeken
en
brochures**

verkrijgbaar bij
**humanistisch
verbond**
oudegracht 152
utrecht
telefoon 030-10163
postgire 30.49.60

Op aanvraag gratis verkrijgbaar
Oudegracht 152 — Utrecht

antwoordelijk is voor de gang van zaken en de sfeer in huis, maar ook om zelf de sleur van het afwassen, het bedden opmaken, het tafel dekken, het eeuwige gedweil en gestofzuig de baas te blijven.

En het is dacht ik ook de enige manier om te proberen werkelijk goede opvoeders te zijn voor onze kinderen. Opvoeding is een dagelijkse bezigheid en een zeer inspannende bezigheid en bij werkelijk opvoeden komt je eigen instelling, je eigen houding kortom je eigen levensovertuiging steeds weer voor de dag.

Ik zou haast willen zeggen: zonder zo'n instelling is er van werkelijk opvoeden geen sprake.

Pedagogen en psychologen geven altijd als eerste raad aan opvoeders: Wees consequent. Maar om consequent te kunnen zijn zul je toch van een bepaalde visie, een bepaalde instelling moeten uitgaan. En aangezien de humanist er van uitgaat dat de mens en de mens alleen verantwoordelijk is voor wat hij doet, zal hij zijn kinderen willen helpen deze verantwoordelijkheid later te kunnen dragen. En dat houdt ook in dat de humanist zijn kinderen zoveel als maar mogelijk is zelf wil laten kiezen en niet vóór hem wil kiezen, als het kind nog niet over genoeg vermogens beschikt om zelf zijn keuze te bepalen. Dat is dacht ik dan de extra belasting die humanistische ouders krachtens hun overtuiging op zich nemen: dat zij van hun kinderen geen pasklare humanisten willen maken, maar mensen die op grond van hun

eigen oordeelvermogen en hun eigen manier van denken tot een bepaalde levensovertuiging komen. En als dat dan een humanistische levensovertuiging wordt, is dat misschien wel mede dank zij, maar even goed ondanks hun ouders.

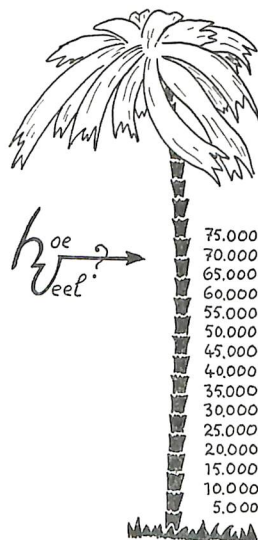
Zo langzamerhand zult u wel begrepen hebben dat ik er op uit ben u te bewijzen dat een levensovertuiging, en dus ook een humanistische levensovertuiging, niet zomaar een simpele vrijetijdsbesteding is, maar iets, dat een iedere dag terugkerende moeizame arbeid vergt. Ik zou dit nu nog willen illustreren met enkele voorbeelden en beginnen met u te vertellen hoe ik aan de titel van dit praatje kom. Deze titel, lezers, werd mij ingegeven door de dominee die toevallig tot mij sprak omdat ik op een willekeurig moment midden op de morgen mijn radio aanzette. Hij had het erover dat de mensen vaak geen antwoord krijgen op vragen die hen bezig houden en dat ze daar speciaal moeite mee hebben, als ze in grote moeilijkheden zitten. „Waarom is het mij nu juist ten deel gevallen dat ik zo ernstig ziek ben” of „waarom is het mij nu niet gegeven dat ik eindelijk een groter huis krijg, als het toch zo overduidelijk is dat het zo bijna niet langer kan”. De dominee wilde iedereen met klem aanraden toch vooral niet teveel te vragen en te bedenken dat God het zo wilde, en waarom God het zo wilde, dat was nu eenmaal iets dat hij niet uit kon leggen en waar de mensen dus vooral maar niet teveel naar moesten vragen.

Hij (de dominee) kon zich heel goed voorstellen dat de mensen speciaal in zorgelijke omstandigheden zich dergelijke vragen gingen stellen, maar wat God bedoelde was nu eenmaal niet altijd te doorgronden en net zoals je vaak tegen je kleine kinderen zei: „dit is zo omdat vader het zegt”, zo ook moesten de mensen bedenken: „dit is zo, omdat God het zegt”.

Deze vergelijking gaat dacht ik mank, ik althans begrijp het niet. Als God, die naar men zegt alwijs, almachtig en algoed is, iets zegt, zal 't dus wel zo zijn. Hij is immers alwijs, almachtig en algoed. Maar vaders zijn allerm minst almachtig, laat staan

Giro 64.75.00 Bihar-actie

Stand op 30 januari

alwijs en algoed. Overigens kan ik niet begrijpen waarom God dan niet in staat is ons antwoord te geven op vragen waarop wij zelf het antwoord schuldig moeten blijven, omdat wij immers niet alwijs zijn, maar daar wilde ik het nu niet verder over hebben. Ik wou daarentegen met u praten over het naar mijn mening zeer bedenkelijke zinnetje: „DIT IS ZO, OMDAT VADER HET ZEGT”.

Er zijn nog talloze varianten op dit zinnetje, zoals: Juf heeft het gezegd dus is het zo, of: je moet je mond houden omdat moeder het zegt. Allemaal zinnetjes die iedereen van ons natuurlijk wel eens gebruikt. Nou en zult u misschien denken, dat zijn toch heel gewone zinnetjes? Ja, en toch is er iets grondig mis aan deze simpele zinnetjes en als wij ze te vaak gebruiken, maken wij misbruik van onze machtspositie als vader, als moeder of als de juffrouw van onze kinderen. Laten wij het eerste voorbeeld nog eens bekijken. Dit is zo, omdat vader het zegt. Of anders: vader zegt het, en dus is het zo. Maar als u er even over nadent zult u het misschien toch wel met mij eens zijn dat de zin: dit is waar omdat vader het zegt, klinkklare onzin is. Nee, vader zegt het, omdat het waar is, en iets wat niet waar is, wordt niet plotseling wel waar omdat vader het zegt. Ik moet stil zijn op school omdat de juffrouw het zegt. Maar de juffrouw zegt dat je stil moet zijn in de klas omdat ze anders onmogelijk les kan geven. Je moet goed uitkijken voordat je de straat oversteekt, niet omdat moeder het zegt, nee, moeder zegt het, omdat het gevaarlijk is om zomaar over te steken.

Ik moet op tijd naar bed, niet omdat mijn moeder dat wil, nee, mijn moeder wil dat omdat ze weet dat dat goed voor me is en ik anders veel te moe word.

Dit is geen taalkundige muggenzifterij die ik u hier voorschotel, het is, naar ik meen, van principieel belang bij de opvoeding dat wij ons goed realiseren wat wij met zulke zinnetjes zeggen.

In de praktijk van het dagelijks leven zal het er wel vaak op neerkomen dat onze kinderen iets doen of laten, omdat wij (vader moeder of de juf op school) het gezegd hebben, maar ik geloof, dat het bijzonder belangrijk is dat wij onze kinderen voortdurend laten merken dat er ook een reden is waarom wij de dingen zeggen, zodat ze dus niet uitsluitend handelen om het simpele feit dat wij het zeggen, maar omdat ze zelf ook ingezien hebben, dat wat wij zeggen goed en redelijk is. Zo alleen zullen kinderen ook werkelijk zelf gaan denken, zullen zij ook zelf leren zich rekenschap te geven van wat zij doen en waarom zij het doen. Zo ook alleen zullen wij hen kunnen helpen zich een eigen oordeel te vormen, een onafhankelijk denkend mens te worden die niet klakkeloos aanvaardt wat zijn omgeving

hem vertelt. Wij zijn allemaal maar mensen met goede en met slechte eigenschappen en wij hebben zeker de wijsheid niet in pacht omdat wij vader of moeder of juffrouw zijn. Zolang de vaders, de moeders, de ooms en tantes en de juffrouwen op school allemaal mensen zijn van goeden wille, die zich boven dien nog bewust zijn van wat zij eigenlijk zeggen, zullen de gevolgen van „vader zegt het en dus is het zo”, of „oom heeft het zelf gezegd en dus is het waar”, niet zo erg zijn. Maar wat gebeurt er, als vader zegt dat alle arbeiders tegenwoordig grote lijntrekkers zijn of dat alle advocaten eigenlijk schurken zijn omdat ze anders geen goede advocaten konden wezen, of dat alle bankiers feitelijk uitzuigers zijn, of als moeder zegt, dat het slecht is om op zondag in de tuin te werken, of dat je maar niet moet spelen met die vervelende platpratende kinderen of als opa zegt, dat joden onbetrouwbare mensen zijn en oom beweert, dat negers, de uitzonderingen daargelaten, liever lui dan moe zijn.

Men zou er bepaald heel somber van kunnen worden! Een reden temeer om ons tenvolle bewust te worden van onze verantwoordelijkheid als mens om dergelijke mensonwaardige uitspraken en vooroordelen te helpen uitbannen. Het is mijn overtuiging dat wij een belangrijke bijdrage daartoe kunnen leveren, als wij onze kinderen trachten op te voeden tot bewuste mensen, die handelen uit eigen overtuiging en niet omdat vader het zegt!

S. F. SCHILTHUIS-VAN DER WAL

'k ben brahman

'K ben Brahman. Maar we zitten zonder
meid.
Ik doe in huis het een'ge, dat ik kan:
'K gooi mijn vuilwater weg en vul de kan;
Maar 'k heb geen droogdoek; en ik mors
altijd.

Zij zegt, dat dat geen werk is voor een man.
En 'k voel me hulp'loos en vol zelfverwijt,
Als zij mijn lang verwenste onpraktischheid
Venwent met wat ze tooverde in de pan.

En steeds vereerde ik Hem, die zich
ontvouwde
Tot feeërie van wereld, kunst en weten:

Als zij me geeft mijn bordje havermout,
En 'k zie, haar vingertoppen zijn gespleten,

Dan voel ik éézelfde adoratie branden
Voor Zon, Bach, Kant en haar vereelde
handen.

J. A. dèr Mouw

Uit: Dichters van deze tijd

Humanistische Correspondentiekring voor huwelijkscontacten opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht. Gaarne 30 ct aan postzegels insluiten.

(adv.)

Naar ik heb vernomen heeft men het beroemde treurspel, waarin de ondergang van de oude stad Amsterdam wordt beschreven, omgewerkt tot een operette of musical. Ik acht dit een aanmerkelijk gewin. Op deze wijze worden de ongeteld velen, die het nooit in hun hoofd zullen hulen in januari met zwarte jassen en streepjesbroeken (de mannen) of met blote ruggen en dierenvellen (de vrouwen) in een schouwburg te gaan zitten, nader gebracht tot de meesterwerken van de vaderlandse letterkunde.

Het is onontkoombaar, dat een stuk als de *Gijsbrecht van Amstel* bij de bewerking tot musical op verscheidene plaatsen iets besnoeid en op andere plaatsen wat aangevuld moet worden. Dit behoeft naar mijn mening geen verlies te betekenen. Het stuk bevat globaal genomen een tiental aardige, min of meer oorspronkelijke gedachten die zeker ook in een muziekstuk behouden kunnen blijven. In het oorspronkelijke zijn deze gedachten verpakt in enkele duizenden versregels. Er is geen bezwaar tegen, dat van dit tarra een zeer groot deel vervalft. Er kan altijd nog genoeg overblijven om de kijker en luisteraar te doen zien hoe de vervaardiger zijn taak heeft opgevat en ook wie verzot is op alexandrijnen heeft voor één avond aan honderd van die versregels wel genoeg.

Daar staat tegenover, dat met enige toevoegingen sterke speelscènes, zoals de overvalen op de *Clarissen-* en *Karthuizerskloosters* uitvoerig op het toneel kunnen worden gebracht. In de oorspronkelijke tekst moeten wij het hebben van mededelingen uit de tweede of derde hand of van een vluchtig tafereel en wij zouden er gaarne wat meer van zien en horen.

Ik geloof niet, dat er iets is in te brengen tegen het populariseren van de meesterwerken der wereldliteratuur. Worden ons bij het basis- en nog veel meer bij het voortgezet onderwijs talloze kennenswaardige zaken ook niet in beknopte, vereenvoudigde vorm bijgebracht? Het begint al bij het schijnbaar eenvoudige klok kijken. Pas veel later verneemt men, wat er bij de tijdmeetkunde allemaal komt kijken, om nog maar te zwijgen van de relativiteitstheorie en dergelijke onbevattelijke zaken. Aan alle lagere schoolvakken zonder uitzonderingen liggen diepgaande wijsgerige overwegingen ten grondslag, maar vermoeien wij ons daarmee? Geenszins. En terecht.

Als wij op latere leeftijd beknopt worden ingelicht over het beleg van Troje is dat in feite een uittreksel van de *Ilias*. Het verhaal leent zich uitstekend voor een stripverhaal of een musical. Het treft trouwens bij nadere

beschouwing telkens weer, hoezeer de Griekse mythologie zich laat aansluiten bij het twintigste-eeuwse leven. Het oude Hellas schijnt vol te zijn geweest van primitieve, driftig levende personen, angry young men, beatniks, nozems, blouses noirs, Halbstarcken, mods en rocks, die ongeremd aten, dronken, vrijden en op elkaar lossloegen. Met vermindering van de vele niet-terzake-doende details, waarmee de oude Homeros zijn verhaal heeft opgesierd en tot een levig boekwerk heeft gemaakt, zit er een pracht van een musical in. Men stelle zich voor hoe de lieden elkaar onder vrolijk gezang aan de haren om de stad slepen met een koor van Trojanen op de achtergrond.

Het wil mij voorkomen, dat de verenigingen, stichtingen en naamloze vennootschappen die nu en in de toekomst de verschillende netten van de televisie willen gaan bezetten, nooit gebrek aan stof zullen krijgen. Men kan beginnen met de farao's van de eerste dynastie in Egypte. Die leveren tezamen al een langdurig serieverhaal op. Voordat men aan Cleopatra is gekomen zijn wij alweer jaren verder. En het is lang niet altijd nodig om schokkende geschiedenissen of klassieke verhalen als uitgangspunt te nemen. Ook de zedekundige beschouwingen van Lucretia van Merken of Nicolaas Beets kunnen goede diensten bewijzen. Het komt er maar op aan hoe men de zaken aanpakt. Wie het successtuk *My fair Lady* heeft gezien, zal met mij eens zijn, dat er geen bezwaar tegen kan zijn in een stuk als bij voorbeeld *Het Haantje van de Toren* van ds. P. A. de Genestet enkele troepjes lustig twistende jongelieden in te lassen om de tegenstelling met de lijdende hoofdpersoon des te scherper aan het licht te stellen. Een handige bewerker zal voor het aanbrengen van een paar goede smartlappen ongetwijfeld menig aanschouwer een traan in het oog doen wellen. En daar gaat het toch maar om. Ik ben natuurlijk onmiddellijk bereid toe te geven, dat de hierboven ontvouwde gedachte allerm minst nieuw is. Reeds Shakespeare ontleende zijn gegevens aan oude bestaande verhalen die hij dan vrijelijk bewerkte. Er kan niets tegen zijn de drama's van William weer terug te bewerken in een vorm die aangepast is aan de behoeften van deze tijd. Een vrolijke tijd overigens. Alle drama's op muziek. En dan maar steeds grammofoonplaten kopen en daarna weer gouden Edisons uitdelen, waarbij ook weer muziek wordt gemaakt. Een soort muzikaal perpetuum mobile.

En nu zijn er nog mensen die zeggen, dat wij in zo'n spannende tijd leven. Terwijl de hele wereld omrolt van de pret.

H. H.

lezingen voor de radio

- di. 2 feb. AVRO 15.30-15.45 uur: P. N. Kruyswijk: „Geestelijke verzorging bij ziekte”.
- zo. 7 feb. VARA 9.45 uur: G. Stuiveling: „Uit humanistisch oogpunt”.
- zo. 14 feb. VARA 9.45 uur: B. W. Schaper: „Onderweg naar volwassenheid”.